

YK:n biologista monimuotoisuutta koskevan yleissopimuksen 15. osapuolikokous

Kokous

Eduskuntatunnus

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Biologista monimuotoisuutta koskevan yleissopimuksen (YK:n biodiversiteettisopimus) seuraava osapuolikokous järjestetään 7. – 19.12.2022 Montrealissa. Sopimuksen osapuolikokoukset pidetään joka toinen vuosi. Nyt järjestyksessä oleva 15. osapuolikokous oli tarkoitus pitää jo syksyllä 2020 Kiinassa, mutta koronapandemian vuoksi sitä jouduttiin siirtämään. Kiina järjesti ensimmäisen osan osapuolikokouksesta lokakuussa vuonna 2021. Kokous oli hybridikokous eli suurlähetystöt olivat paikalla Kunmingissa Kiinassa, kun muut osallistujat olivat läsnä etäyhteyksin.

EU:n kannan valmistelu kv. neuvotteluihin

EU:n valmistautuminen 15. osapuolikokoukseen linjataan neuvoston päätelmissä, jotka on tarkoitus hyväksyä ympäristöneuvostossa 24.10.2022.

Epävirallinen ympäristöministerikokous keskusteli 13.-14.7.2022 EU:n valmistautumisesta joulukuun osapuolikokoukseen. Suomen EU-puheenjohtajuuskaudella vuonna 2019 hyväksyttiin neuvoston päätelmät, joissa käsiteltiin kansainvälisiä biodiversiteettineuvotteluja, vuoden 2020 jälkeisen maailmanlaajuisen biodiversiteettikehyksen valmistelua ja EU:n tavoitteita. Päätelmien avulla haluttiin aloittaa valmistautuminen seuraavaan osapuolikokoukseen, jonka piti olla syksyllä 2020. EU neuvottelee yhtenäisesti, ja valmistelut tehdään neuvoston kansainvälisessä ympäristötyöryhmässä. EU:n kannat ja puheenvuorot tarkennetaan ja hyväksytään tarvittaessa päivit-
täisissä koordinaatiokokouksissa osapuolikokouksen aikana.

Suomen kanta

Suomi on sitoutunut biologista monimuotoisuutta koskevan yleissopimuksen (YK:n biodiversiteettisopimus, Convention on Biological Diversity CBD) päätavoitteisiin, jotka ovat biologisen monimuotoisuuden suojelu ja sen kestävä käyttö sekä geenivaroista ja niihin liittyvästä perinteisestä tiedosta saatavien hyötyjen tasapuolinen ja oikeudenmukainen jako.

Suomi pitää tärkeänä, että EU toimii globaalina edelläkävijänä biodiversiteettipolitiikassa, ja että kansainväliset, EU:n omat sitoumukset ja kansallinen toimeenpano vievät samaan suuntaan (E 84/2020vp EU:n biodiversiteettistrategiasta).

Suomi korostaa Rion sopimusten (ilmastosopimus, aavikoitumissopimus ja biodiversiteettisopimus) ja Pariisin ilmastopöytäkirjan merkitystä luonnon monimuotoisuuden turvaamisessa, suojelemissa, ennallistamisessa ja ilmastoriskien hallinnassa. Suomi pitää tärkeänä, että ilmastomuutoksen hillinnässä ja sopeutumisessa hyödynnetään luontopohjaisia ratkaisuja. Suomi pitää tärkeänä, että ilmastomuutoksen ja luonnon monimuotoisuuden välisiä yhteyksiä ja siihen liittyvää tutkimusta hyödynnetään luontopaneelin (IPBES) ja ilmastopaneelin (IPCC) osalta.

Suomi pitää tärkeänä, että biodiversiteettisopimuksen 15. osapuolikokous (7.-19.12.2022 Montrealissa) päättää kunnianhimoisesta ja realistisesta uudesta kehyksestä (Post-2020 Global Biodiversity Framework) luontokadon pysäyttämiseksi ja luonnon monimuotoisuuden kääntämiseksi elpymisen tielle vuoteen 2030 mennessä. Suomen tavoitteena on luontopositiivinen maailma eli että maailmassa on enemmän luonnon monimuotoisuutta, joka on paremmassa tilassa kuin nyt. Suomi pitää tärkeänä, että tuleva osapuolikokous päättää pitkän tähtäimen päämääristä 2050 saakka, ja toimintakeskeisistä tavoitteista vuoteen 2030 saakka, mukaan lukien seurantamekanismin pääindikaattoreista, jotka ovat kaikille yhteisiä. Suomi katsoo, että päämäärien ja tavoitteiden tulee olla selkeitä ja mitattavia.

Suomelle on tärkeää, että kaikkien osapuolten tulee edistää toimia luontokadon pysäyttämiseksi vuoteen 2030 mennessä. Suomi pitää luonnon monimuotoisuutta ja ekosysteemejä koskevia arvioita erittäin huolestuttavina ja katsoo niiden osoittavan, että nykyiset lähestymistavat luontokadon pysäyttämiseen ovat riittämättömiä.

Suomi katsoo, kuten kansainvälinen luontopaneeli IPBES totesi vuoden 2019 arvioinnissaan, että globaalin luontokadon pysäyttämiseksi on kiinnitettävä erityistä huomiota luontokadon taustasyihin. Näitä ovat luonnonvarojen ylihyödyntäminen, muutokset maa- ja merialueiden käytössä, ilmastomuutos, saastuminen sekä haitalliset vieraslajit. Lisäksi on kiinnitettävä huomiota välillisten muutostekijöiden, kuten kaupungistumisen, väestönkasvun ja yhteiskunnan arvo- ja talouskysymysten vaikutuksiin.

Suomi katsoo, että biodiversiteettipolitiikassa tavoitteena tulee olla luonnon monimuotoisuuden ja luonnonvarojen ekologisesti, taloudellisesti, sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävä käyttö ja kehitys. Suomi korostaa käytön kestävyyttä siten, että luonnon monimuotoisuus ei pitkällä aikavälillä vähene, ja niin että se turvaa nykyisten ja tulevien sukupolvien tarpeet ja pyrkimykset sekä luonnonvarojen kestäväan käyttöön perustuvat elinkeinot.

Suomi on sitoutunut maailmanlaajuisen metsäkadon torjumiseen, lajikadon estämiseen ja metsien kestäväan hoitoon ja käyttöön. Tähän liittyviä keinoja ovat maailman metsäpinta-alan lisääminen, metsien suojelu, kestävä hoito ja ennallistaminen sekä kansainvälisen yhteistyön vahvistaminen.

Suomi pitää tärkeänä, että elinympäristöjen suojelu on edustavaa, kattavaa ja vaikuttavaa niin maalla, sisävesissä kuin merellä. Lisäksi on tärkeää, että alueiden suojelumääräykset ja hoito turvaavat suojeltujen luontoarvojen ja luontopääoman säilymisen. Suojelualueita tulee lisätä maailmanlaajuisesti ja olemassa olevien alueiden määrä ja laatu sekä niiden riittävä kytkeytyneisyys tulee varmistaa, jotta vuoden 2030 kansainväliset tavoitteet pystytään saavuttamaan.

Suomi kannattaa maailmanlaajuista 30 prosentin suojelupinta-alatavoitetta sekä maa- että meri-alueilla. Suomi katsoo, että tavoitteen tulee myös huomioida muut tehokkaat suojelutoimet suojelualueiden ulkopuolella (OECD).

Suomi pitää tärkeänä, että heikentyneitä elinympäristöjä ennallistetaan ja niiden tilaa parannetaan maalla, sisävesissä ja merillä maailmanlaajuisesti. Ennallistamista koskevaa tavoitetta tulee tarkastella osana suojelun ja kestävä hoidon ja käytön toimenpiteiden muodostamaa kokonaisuutta.

Suomi pitää tärkeänä, että uhanalaisia lajeja suojellaan ja lajien ja luontotyyppien häviäminen pysäytetään.

Suomi pitää tärkeänä, että kaupunkien, taajamien ja maaseudun vihreä ja sininen infrastruktuuri huomioidaan osana alueiden käytön suunnittelua. Tällä voidaan edistää ilmastonmuutokseen sopeutumista, parantaa ihmisen elinympäristön laatua ja vaikuttaa myönteisesti ihmisen terveyteen.

Suomi korostaa ihmisten ja eläinten terveyden ja ympäristön suojelemisen välistä yhteyttä (One Health) ja yhteistyön merkitystä yli sektorirajojen.

Suomi katsoo, että kiertotalous on tärkeä osa ratkaisukeskeistä lähestymistapaa. Luonnon monimuotoisuuden kestävä käyttö tulee edistää siten, että käytön laatu tai määrä ei pitkällä aikavälillä johda biologisen monimuotoisuuden vähenemiseen, ja joka siten tukee biologisen monimuotoisuuden mahdollisuuksia tyydyttää nykyisten ja tulevien sukupolvien tarpeet ja pyrkimykset.

Suomi pitää tärkeänä, että luonnonvarojen ylikulutusta vähennetään ja että muun muassa ruoka-hävikki puolitetaan maailmanlaajuisesti 2030 mennessä.

Suomi korostaa, että on tarpeen edelleen kehittää luonnon monimuotoisuuteen liittyviä mittareita ja seurantamenetelmiä.

Suomi katsoo, että olemassa olevia rahoitusinstrumentteja (esim. Maailmanympäristörähoasto GEF) tulee hyödyntää tehokkaasti luonnon monimuotoisuuden turvaamiseksi maailmanlaajuisesti. Suomi katsoo lisäksi, että uusia rahastoja ei tarvita.

Suomi korostaa, että rahoitusta tulee hyödyntää tehokkaasti ja rahoituspohjaa laajentaa eri lähteisiin (kansallinen-kansainvälinen, julkinen-yksityinen). Myös uusia rahoitusnovaatioita tarvitaan. Luonnon monimuotoisuus tulisi huomioida kaikessa rahoituksessa, ml. ilmastorahoituksessa ja luontopohjaisissa ratkaisuissa ilmastomuutoksen ja luontokadon torjumisessa samanaikaisesti.

Suomi pitää tärkeänä, että julkista tukea kohdennetaan johdonmukaisesti luonnon monimuotoisuutta edistävällä tavalla, ja luonnon monimuotoisuudelle mahdolliset haitalliset tukimuodot tunnistetaan, poistetaan tai suunnataan uudelleen kestävä kehityksen ulottuvuudet huomioiden. Taloudellisia ja muita kannustimia on suunnattava positiivisten luontovaikutusten tuottamiseen. Tarvittaessa varoja tulee uudelleen kohdentaa ja edistää rahoituspohjan laajentamista yhteistyöhankkeilla toimeenpanon vahvistamiseksi.

Suomi pitää tärkeänä olemassa olevien resurssien käyttöä kustannustehokkaasti ja vaikuttavasti, ja korostaa kehittyneiden ja kehittyvien maiden yhteistä vastuuta sopimuksen toimeenpanosta.

Suomi pitää myös tärkeänä, että ilmasto- ja ympäristörahoituksen tilastointia ja raportointia kehitetään OECD:n kehitysyhteistyökomitean (DAC) johdolla ja että rahoittajat sitoutuvat yhtenäisiin käytäntöihin tilastoinnissa ja raportoinnissa.

Suomi pitää tärkeänä, että luonnon monimuotoisuuden osalta ekosysteemitilipitoa kehitetään ja hyödynnetään mittareita ja indikaattoreita, joiden avulla voimme parantaa luontokadon torjunnan vaikuttavuutta ja arviointia.

Suomi tukee pyrkimyksiä saada yritykset paremmin osaksi biodiversiteettisopimuksen tavoitteiden saavuttamista.

Eduskunnan 2.3.2022 hyväksymän Kehityspolitiikan ylivaalikautisen selonteon mukaan Suomi tukee pitkäjänteisesti luonnon monimuotoisuuden suojelua ja luonnonvarojen kestävä hallintaa ja käyttöä kehittyvissä maissa ja pitää tärkeänä, että ilmastonmuutosta ja luonnon monimuotoisuutta tarkastellaan kokonaisuutena. Muiden läpileikkaavien tavoitteiden lisäksi Suomi edistää kehityspolitiikassaan ja kaikessa kehitysyhteistyötoiminnassa ilmastokestävää ja vähäpäästöistä kehitystä sekä ympäristön suojelua painottaen luonnon monimuotoisuuden turvaamista.

Suomi pitää tärkeänä, että luonnon monimuotoisuuden valtavirtaistamista eri sektoreille vahvistetaan. Suomi tähdentää eri sektorien vastuuta ja katsoo, että luonnon monimuotoisuus tulee huomioida kaikilla yhteiskunnan osa-alueilla sekä teollisuuden aloilla, mukaan lukien maa-, metsä- ja kalataloudessa sekä kaivannaisteollisuudessa. Suomi pitää myös tärkeänä kaupunkien sekä alueellisten ja paikallisten toimijoiden roolia sekä yhteistyötä elinkeinonharjoittajien ja maanomistajien kanssa.

Lisäksi Suomi pitää tärkeänä, että nuorten, naisten ja alkuperäiskansojen edustajien osallistumista YK:n biodiversiteettisopimuksen puitteissa käytäviin neuvotteluihin ja päätöksentekoon tuetaan kaikilla tasoilla. Suomi korostaa kansalaisyhteiskunnan ja ihmisoikeuspuolustajien tärkeää roolia luonnon monimuotoisuuden turvaamiseksi eri maissa.

Suomi pitää tärkeänä, että YK:n merioikeussopimuksen toimeenpanosopimuksen sopimusneuvottelut kansallisen toimivallan ulkopuolisista merialueista (BBNJ) saatetaan päätökseen mahdollisimman pikaisesti ja mahdollisimman korkealla kunnianhimon tasolla.

Suomi pitää tärkeänä geenivarojen saatavuuden ja hyötyjen jakoa koskevan Nagoyan pöytäkirjan tehokasta toimeenpanoa. Suomi katsoo, että geenivaroilla on tärkeä rooli myös ei-kaupalliselle tutkimukselle, terveydelle ja ruokaturvalle. Suomi kannattaa Nagoyan pöytäkirjan 10 artiklan mukaiseen monenväliseen hyötyjenjakomekanismiin liittyvien keskusteluiden jatkamista, mutta ymmärtää, että tarvitaan lisää kokemusta pöytäkirjan täytäntöönpanosta.

Suomi tukee Cartagenan bioturvallisuuspöytäkirjan toimeenpanosuunnitelman 2022-2030 ja Cartagenan bioturvallisuuspöytäkirjan ja Nagoya Kuala-Lumpurin lisäpöytäkirjan valmiuksien parantamisen toimintasuunnitelman 2021-2030 hyväksymistä sekä bioturvallisuuden sisällyttämistä kansallisiin biodiversiteettistrategioihin.

Suomi pitää tärkeänä, että YK:n biodiversiteettisopimuksen alla jatketaan yhteistyötä ja kehitetään prosessia, jonka avulla seurataan synteettisen biologian uusinta teknologiakehitystä, tulevaisuuden näkymiä ja vaikutuksia luonnon monimuotoisuuteen. Synteettisellä biologialla tarkoitetaan tieteen ja teknologian soveltamista elävien organismien perintöaineksen suunnittelun, valmistuksen ja/tai muuntelun helpottamiseksi ja nopeuttamiseksi. Suomi tukee monitieteellisen tekniikan kansainvälisen asiantuntijaryhmän perustamista.

Suomi kannattaa neuvotteluiden jatkamista digitaalisesta sekvenssitiedosta (DSI) ja katsoo, että mahdollisen ratkaisun tulisi säilyttää DSI:n vapaa saatavuus tietokannoista. Lisäksi ratkaisun tulisi olla käytännöllinen, helposti toimeenpantavissa sekä kustannustehokas ja mikäli hyötyjenjako päätetään, DSI:n käytöstä saatavien hyötyjen tulee edistää biodiversiteetin suojelua ja kestävä käyttöä sekä soveltuvia kestävä kehityksen tavoitteita, ml. terveys, ruokaturva ja tutkimus. Lisäksi Suomi katsoo, että EU:n tulee edistää vuoropuhelua kehittyvien maiden kanssa sekä toimintavalmiuksien kehittämistä.

Suomi korostaa, että biodiversiteettisopimuksen toimeenpanon kannalta on tärkeää, että seuranta ja siihen liittyvät indikaattorit ovat kiinteä osa toimeenpanoa ja raportointia. Tämän veloitteen tulee koskea kaikkia osapuolia yhtäläisesti.

Pääasiallinen sisältö

Maapallon biologisen monimuotoisuuden väheneminen on ilmastomuutoksen ohella tämän päivän vaikein ympäristöongelma. Vuonna 2019 julkaistu kansainvälisen luontopaneelin (IPBES) raportti kertoo karua kieltä luonnon monimuotoisuuden köyhtymisestä ja sen seurauksista. Luonnon monimuotoisuus kärsii yhä enenevässä määrin ihmistoiminnasta aiheutuvista paineista, mikä näkyy luonnon ja merten sekä niiden eliöstön tilassa.

Erilaisten luontoympäristöjen väheneminen ja pirstoutuminen sekä lajiston uhanalaistuminen ovat ensisijaisesti seurausta ympäristön muuttumisesta ihmistoiminnan vuoksi. Luontoon kohdistuvat muutospaineet johtavat elinympäristöjen ja lajien vähentymiseen ja äärimmillään lopulta niiden häviämiseen alueellisesti tai koko maapallolta. Ihminen ja talous ovat riippuvaisia luonnon monimuotoisuudesta ja sen tuottamista ekosysteemipalveluista. YK:n yleiskokous hyväksyi aiemmin tänä vuonna päätöslauselman, joka julistaa terveen, puhtaan ja kestävä ympäristön universaaliksi ihmisoikeudeksi.

Sopimuksen tavoitteet ja päämäärät

Biologista monimuotoisuutta koskeva yleissopimus on yksi kolmesta Rion sopimuksesta, joista valtiot päättivät Rion ympäristö- ja kehityskonferenssissa vuonna 1992. Sopimuksen osapuolikokoukset pidetään joka toinen vuosi ja seuraava osapuolikokous, COP15, pidetään Montrealissa, Kanadassa 7.-19.12.2022. Osapuolikokouksen puheenjohtajana toimii Kiina, jonka rooli on ollut suhteellisen vaatimaton johtuen koronarajoitteista ja vaikeuksista koordinoita valmisteluja muiden maiden kanssa täysimääräisesti. Kokous oli tarkoitus pitää jo syksyllä 2020 Kiinassa, mutta koronapandemian vuoksi sitä jouduttiin siirtämään.

Sopimuksen kolme päätavoitetta ovat luonnon monimuotoisuuden suojeleminen, sen osien kestävä käyttö sekä geenivaroista ja niihin liittyvästä perinteisestä tiedosta saatavien hyötyjen tasapuolinen ja oikeudenmukainen jako. Sopimus tuo luonnon monimuotoisuuden taloudelliset ja kulttuuriset arvot luonnonvarojen käyttöä koskevan päätöksenteon keskiöön. Sopimus astui voimaan kansainvälisesti 1993. Nykyään sopimuksen osapuolina on 196 valtiota, mukaan lukien Euroopan unioni. Yhdysvallat ja Vatikaani eivät ole sopimuksen osapuolia.

Sopimuksen osapuolet hyväksyivät vuonna 2010 maailmanlaajuisen strategisen suunnitelman 2011–2020 ja siihen sisältyvät ns. Aichi-tavoitteet. Tavoitteena oli pysäyttää luonnon monimuotoisuuden köyhtyminen vuoteen 2020 mennessä. Aichi-tavoitteet on jaettu viiteen strategiseen tavoitteeseen:

1. Valtavirtaistaa luonnon monimuotoisuuden suojeleminen ja sen kestävä käyttö hallinnossa ja yhteiskunnassa
2. Vähentää luonnon monimuotoisuuteen kohdistuvia välittömiä paineita
3. Parantaa luonnon monimuotoisuuden tilaa turvaamalla elinympäristöt, lajit ja perinnöllinen monimuotoisuus
4. Turvata luonnon monimuotoisuudesta ja ekosysteemipalveluista saatavat hyödyt kaikille
5. Parantaa luonnon monimuotoisuuden suojeleminen ja kestävä käyttö toimeenpanoa osallistavalla suunnittelulla, tietojen hallinnalla ja toimintavalmiuksien ja -kykyjen kehittämällä.

Biodiversiteettisopimuksen alla on kaksi pöytäkirjaa, joista Cartagenaan bioturvallisuuspöytäkirja sääntelee elävien muuntogeenisten organismien (Living Modified Organisms, LMOs) kansainvälisten siirtojen turvallisuutta ja Nagoyan geenivarapöytäkirja toimii oikeudellisena kehyksenä geenivarojen ja niihin liittyvän perinteisen tiedon saatavuutta sekä niiden käytöstä saatavien hyötyjen oikeudenmukaista ja tasapuolista jakoa koskevan tavoitteen täytäntöönpanolle.

Digitaalinen sekvenssitieto (DSI) viittaa mm. digitaalisessa muodossa olevaan nukleiinihappojen (DNA, RNA) emäsjärjestykseen. DSI:a säilytetään mm. kansainvälisissä tietokannoissa (geenipankit) ja sitä käytetään lähes kaikissa biotieteissä. DSI-neuvotteluissa on kysymys siitä, tarvitaanko geenivaroista saatavan DSI:n käyttöön ennakkosuostumus ja tuleeko sen käytöstä jakaa hyötyjä alkuperämaan kanssa. DSI-neuvottelut käydään CBD:n alla, koska osapuolet eivät ole yksimielisiä siitä, vastaako DSI Nagoyan pöytäkirjan mukaisia geenivaroja ja onko ennakkosuostumuksen hankkiminen sen käyttöön edes mahdollista. DSI nostettiin esiin vuoden 2016 osapuolikokouksessa synteettisen biologian yhteydessä, ja siitä saatavien hyötyjen jakamisesta neuvotellaan myös usean muun kansainvälisen sopimuksen puitteissa.

Synteettisellä biologialla tarkoitetaan tieteen ja teknologian soveltamista elävien organismien perintöaineksen suunnittelun, valmistuksen tai muuntelun helpottamiseksi ja nopeuttamiseksi. Synteettinen biologia kehittyy nopeasti ja sovelluksilla voi olla sekä positiivisia että negatiivisia vaikutuksia luonnon monimuotoisuuteen. Tämän vuoksi biodiversiteettisopimus korostaa riskien arviointia, varovaisuusperiaatetta ja hyötyjen tarkastelua luonnon monimuotoisuuden kannalta.

Kansalliset biodiversiteettistrategiat ja toimintaohjelmat (National Biodiversity Strategies and Action Plans, NBSAPs) ovat biodiversiteettisopimuksen kansallisen toimeenpanon keskeisiä välineitä. Sopimus edellyttää, että osapuolet laativat kansallisen biodiversiteettistrategian ja toimintaohjelman, johon kirjataan päämäärät, tavoitteet ja keinot sopimuksen toimeenpanemiseksi. Tavoitteet tulee strategian kautta valtavirtaistaa yhteiskunnan kaikkiin toimiin ja kaikille sektoreille.

Biodiversiteettisopimuksen maaraaportit on laadittava joka neljäs vuosi. Suomen kuudes maaraaportti valmistui vuonna 2018.

Uusi, vuoden 2020 jälkeinen maailmanlaajuinen biodiversiteettikehys, josta päätetään 15. osapuolikokouksessa joulukuussa 2022, on tärkeä myös muille kansainvälisille luonnon monimuotoisuussopimuksille. Merkittävimpiä ovat villieläimistön ja -kasviston uhanalaisten lajien kansainvälistä kauppaa koskeva yleissopimus (CITES), yleissopimus muuttavien luonnonvaraisten eläinten suojelamisesta (CMS) ja sen puitteissa laaditut alueelliset sopimukset kuten AEW (African-Eurasian Migratory Waterbird Agreement) ja ASCOBANS (Agreement on the Conservation of Small Cetaceans of the Baltic, North East Atlantic, Irish and North Seas). Kosteikkojen ja vesialueiden suojelusta on sovittu kansainvälisesti Ramsar-kosteikkosopimuksessa ja Itämeren suojelua edistää Helcom (Itämeren alueen merellisen ympäristön suojelua koskeva yleissopimus). Muun muassa näiden kaikkien sopimusten tavoitteet edistävät luonnon monimuotoisuuden turvaamista ja luontokadon pysäyttämistä.

Uudet tavoitteet ja päämäärät vuoteen 2030 ja sen jälkeen

Biodiversiteettisopimuksen puitteissa on tarkoitus neuvotella uusista kansainvälisistä, vuoteen 2030 ulottuvista luonnon monimuotoisuutta koskevista tavoitteista ja toteuttaa vuoteen 2050 ulottuva visio 'Elää sopusoinnussa luonnon kanssa' (Living in Harmony with Nature). Tarkoitus on pysäyttää luonnon monimuotoisuuden köyhtyminen vuoteen 2030 mennessä ja kääntää kehitys elpymisen tielle, vahvistaa toimeenpanoa ja edetä kohti luontoposiitivisuutta maailmanlaajuisesti vuoteen 2030 mennessä.

Sopimuksen tavoitteet ovat merkittäviä kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamiseksi. Monimuotoinen luonto on yhteiskuntamme hyvinvoinnin, talouden, ihmisen terveyden ja tulevien sukupolvien hyvinvoinnin perusta. Biodiversiteettisopimus alleviivaa kansainvälistä oikeudenmukaisuutta korostaen alkuperäiskansojen, naisten ja nuorten roolia mukaan lukien liike-elämän, julkisen ja yksityisen sektorin vastuuta sekä kannustaen maailmantaloutta ekologiseen vastuullisuuteen. Kiertotalouden tehostaminen ja siirtyminen kestävämpiin tuotanto- ja kulutustapoihin ovat osa tavoitteita ja pyrkimyksiä ekologisen jalanjäljen pienentämiseksi.

Uuden kehityksen päämääriä, joista neuvotellaan osapuolikokouksessa, ovat: i) luonnon monimuotoisuuden suojelu sekä lajien ja elinympäristöjen tilan parantaminen niin maalla, sisävesissä kuin

merillä, ii) kestävän käytön edistäminen luonnon kantokyvyn rajoissa, iii) geenivaroista saatavien hyötyjen tasapuolinen ja oikeudenmukainen jako sekä iv) eri sektoreiden ja toimijoiden vastuu ja toteutuksen vahvistaminen.

Neljän päämäärän lisäksi uusissa tavoitteissa ja päämäärissä painotetaan myös luonnon monimuotoisuuden valtavirtaistamista kaikille yhteiskunnan osa-alueille ja rahoituksen lisäämistä tavoitteiden toimeenpanon edistämiseksi. Maailman talous ja ihmisten toimeentulo ovat riippuvaisia luonnosta. Uudet tavoitteet pyrkivät vastaamaan luonnon monimuotoisuuden juurisyihin ja kansainvälisen IPBES luontopaneelin suosituksiin.

Uusia tavoitteita on neuvotteluluonnoksessa 22 kappaletta ja ne on ryhmitelty neljän pitkántähtäimen päämäärän alle. Tavoitteet pyrkivät olemaan mitattavia ja luonnon monimuotoisuutta lisääviä ja luonnon tilaa parantavia, millä halutaan vahvistaa ja yhdenmukaistaa seuranta. Suojelua ja ennallistamista pyritään määrällisesti lisäämään erityisesti luonnon monimuotoisuuden kannalta arvokkailla alueilla ja samalla estämään laji- ja luontokatoa maailmanlaajuisesti. Luonnon monimuotoisuuden kestävää käyttöä ja kestävän kehityksen tavoitteiden toimeenpanoa korostetaan. Alkuperäiskansojen kulttuurista tapaa ja perinnettä käyttäen luontoa painotetaan mukaan lukien osallistavaa suunnittelua ja päätöksentekoa. Tiedeyhteisön ja muiden sidosryhmien kuten maanomistajien, naisten, nuorten ja yksityisen sektorin panos on edellytys luonnon monimuotoisuuden turvaamiseksi. Eri sektoreiden rooli tavoitteiden toimeenpanossa on keskeinen ja siihen liittyvien ohjauskeinojen hyödyntämien.

Biodiversiteetisopimuksen rahoituskysymyksissä neuvotellaan kolmesta asiasta:

- 1) biodiversiteettirahoituksen kasvattaminen
- 2) biodiversiteetille haitallisten tukien poistaminen ja uudelleen suuntaaminen, positiivisten kannustimien lisääminen
- 3) resurssien tehokkaampi, vaikuttavampi ja läpinäkyvä käyttö.

Lisäksi keskusteluissa on pöydällä iso kysymys kehittyvien maiden ehdotuksesta perustaa uusi biodiversiteettirahasto.

Ekosysteemitilinpidon käyttöönotto eri maissa edellyttää uusia rahamääräisiä mittareita, jotka edistävät luonnon monimuotoisuuden taloudellisen arvon eli luontopääoman huomioimista kaikessa päätöksenteossa. Yksityisellä sektorilla on oma roolinsa luontokadon pysäyttämiseksi. Toistaiseksi yritysten osallistaminen biodiversiteetisopimuksen toimeenpanoon on ollut vähäistä verrattuna esimerkiksi ilmastopäätöksiin.

Kansallinen työ luonnon monimuotoisuuden hyväksi

Suomi on vuodesta 1995 tehnyt määrätietoista työtä luonnon monimuotoisuuden hyväksi ja Suomi on toimeenpannut sopimusta lainsäädännössä, esimerkiksi luonnonsuojelu-, metsä-, vesi- sekä rakennus- ja maankäyttölakien avulla. Luonnon monimuotoisuuden suojelun ja kestävän käytön strategia ”Luonnon puolesta - ihmisen hyväksi” hyväksyttiin valtioneuvoston periaatepäätöksellä joulukuussa 2012. Suomen luonnon monimuotoisuuden suojelun ja kestävän käytön strategia ja toimintaohjelma on päivitetty vastaamaan YK:n biologista monimuotoisuutta koskevan yleissopimuksen (SopS 78/1994) mukaisia sekä EU:ssa sovittuja tavoitteita. Pääministeri Alexander Stubb ja pääministeri Juha Sipilän hallitukset ovat jatkaneet kansallisen strategian ja toimintaohjelman toimeenpanoa. Vuonna 2016 tehtiin väliarvio toimeenpanon toteutumisesta. Arvio osoitti, että luonnon monimuotoisuuden häviämisen pysäyttäminen vuoteen 2020 mennessä ei näyttänyt silloisen kehityksen mukaan olevan saavutettavissa vaan se olisi edellyttänyt toimien huomattavaa tehostamista. Laaja riippumaton arviointi tehtiin vuonna 2020 ja sen mukaan toteutetut toimenpiteet eivät olleet riittävän tehokkaita luonnon köyhtymisen pysäyttämiseksi, vaikka tiedolliset ja rakenteelliset puitteet monimuotoisuuden turvaamiseksi oli muodostettu.

Suomi on pitänyt tärkeänä, että BBNJ –sopimusneuvottelut saatetaan päätökseen mahdollisimman pikaisesti ja mahdollisimman korkealla kunnianhimon tasolla. Neuvotteluiden lopputuloksena on tavoitteena saada aikaan YK:n merioikeusyleissopimuksen (UNCLOS) alainen tehokas, käytännönläheinen ja kestävä täytäntöönpanosopimus, jolla turvattaisiin kansallisen lainkäyttövallan ulkopuolisten merialueiden biodiversiteetin suojelu ja kestävä käyttö, sekä aavan meren geenivarojen saatavuudesta ja niistä saatavien hyötyjenjaosta.

Ympäristöministeriö perusti Luontopaneelin tukemaan luontopolitiikan suunnittelua ja päätöksentekoa vuonna 2015. Luontopaneeli on riippumaton ja tieteellinen paneeli, joka koostaa luonnon monimuotoisuutta koskevaa tieteellistä tietoa päättäjien, asiantuntijoiden ja kansalaisten hyödynnettäväksi. Se edistää tieteen ja politiikan vuorovaikutusta antamalla lausuntoja ja suosituksia sekä osallistumalla kantaaottavasti julkiseen keskusteluun.

Suomen päätavoite valtioneuvoston periaatepäätöksissä Suomen luonnon monimuotoisuuden suojelusta ja kestävästä käytöstä vuosina 2012 ja 2016 oli pysäyttää luonnon monimuotoisuuden köyhtyminen Suomessa vuoteen 2020 mennessä. Tätä tavoitetta ei ole saavutettu Suomessa, EU:ssa eikä maailmanlaajuisesti. Suomen kansallisen toimeenpanon laaja arviointi valmistui vuonna 2020 (Valtioneuvoston selvitys ja tutkimushanke) ja osoitti, että Suomen luonnon monimuotoisuus on viimeksi kuluneen kymmenen vuoden (2012-2020) aikana jatkanut vähenemistään, mutta kehityksen suuntaa voidaan kääntää. Muutos edellyttää, että toimenpiteiden mittakavaa lisätään, tulee vahvistaa toimeenpanoa, kehittää tavoitteiden mitattavuutta ja seurantaa sekä kehittää eri sektoreiden toimia luonnon monimuotoisuuden puolesta, jotta saavutetaan tavoite pysäyttää luonnon monimuotoisuuden köyhtyminen.

EU:n biodiversiteettistrategian 2011-2020 arviointi osoittaa, että EU ei voinut pysäyttää luonnon monimuotoisuuden köyhtymistä tai saavuttaa vapaaehtoista tavoitetta ennalistaa vähintään 15 prosenttia heikentyneistä ekosysteemeistä vuoteen 2020 mennessä biodiversiteettisopimuksen Aichi-tavoitteen mukaisesti. EU:n vihreän kehityksen ohjelma, joka hyväksyttiin vuonna 2020 on myös luonnon monimuotoisuuden kannalta tärkeä, samoin tähän liittyvä biodiversiteettistrategia ml. lainsäädäntöesitykset.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

-

Käsittely Euroopan parlamentissa

-

Kansallinen valmistelu

(EU23) Ympäristöjaoston kirjallinen menettely 4.-6.10.2022
EU-ministerivaliokunta 14.10.2022

Vakiintuneen tavan mukaisesti kansallinen ministeriöiden ja sidosryhmien välinen valtuuskunta valmistelee Suomen kantoja YK:n biodiversiteettisopimuksen toimeenpanoon sekä vaikuttaa EU:n kantojen valmisteluihin. Ympäristöministeriö koordinoi valtuuskunnan työtä, ja valtuuskuntaan on aktiivisesti osallistunut edustajia maa- ja metsätalous-, sosiaali- ja terveys- ja ulkoministeriöistä, Suomen ympäristökeskus SYKEstä, luonnonvarakeskus LUKEsta, Metsähallituksen luontopalveluista sekä kansalaisjärjestöistä.

Eduskuntakäsittely

Toimitetaan eduskuntaan E-kirjeenä.

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

-

Taloudelliset vaikutukset

Tulevilla COP-15-kokouksessa tehtävillä päätöksillä ei ole suoria taloudellisia vaikutuksia.

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

-

Asiakirjat

-

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

YM, ympäristöneuvos Marina von Weissenberg, puh. 0295250321, marina.weissenberg@gov.fi

VAHVA-tunnus

EU/115/2022

Liitteet -

Viite -